

הלכות תעניות פ"ק ב

א. אלו הן הצרות של צבור שמתעניין ומתריעין עליהם על הצרת שונאי ישראל לישראל, ועל החרב, ועל הדבר, ועל חיה רעה, ועל הארבה, ועל החסיל, ועל השדפון, ועל הירקון, ועל המפלת, ועל החללים, ועל המזונות, ועל המטר.

ב. כל עיר שיש בה צרה מכל אלו אותה העיר מתענה ומתרעת, עד שתעבר הצרה; וכל סביבותיה מתענות ולא מתריעות, אבל מבקשים עליהם רחמים. ובכל מקום, אין צועקין ולא מתריעין בשבת, כמו שאמרנו חוץ מצרת המזונות, שצועקין עליה אפלו בשבת; אבל אין מתריעין עליה בחצוצרות, בשבת.

ג. על הצרת שונאי ישראל לישראל כיצד: גויים שבאו לערף מלחמה עם ישראל, או לטל מהם מס, או לקח מידם ארץ, או לגזר עליהם שמד אפלו במצוה קלה הרי אלו מתעניין ומתריעין, עד שירחמו. וכל הערים שסביבותיהם, מתעניין; אבל אין מתריעין, אלא אם כן תקעו להתקבץ לעזרתן.

ד. על החרב כיצד: אפלו חרב של שלום, כגון שערכו מלחמה גויים עם גויים ועברו במקום ישראל, אף על פי שאין ביניהם ובין ישראל מלחמה הרי זו צרה, ומתעניין ומתריעין עליה, שנאמר "וחרב, לא תעבר בארצכם" (ויקרא כו, ו), מכלל שראית המלחמה צרה.

ה. איזה הוא דבר עיר שיש בה חמש מאות רגלי, ויצאו ממנה שלושה מתים בשלושה ימים זה אחר זה; יצאו ביום אחד, או בארבעה ימים אין זה דבר. היו בה אלף, ויצאו ממנה ששה מתים בשלושה ימים זה אחר זה הרי זה דבר; יצאו ביום אחד, או בארבעה ימים אין זה דבר. וכן לפי חשבון זה. ואין הנשים והקטנים והזקנים ששבתו ממלאכה, בכלל מנין אנשי המדינה לענין זה.

ו. היה דבר בארץ ישראל, מתעניין שאר גליות ישראל עליהן. היה דבר במדינה, ושירות הולכות ובאות ממנה למדינה אחרת שתייהן מתענות, אף על פי שהן רחוקות זו מזו.

ז. אין מתעניין על חיה רעה, אלא בזמן שהיא משלחת. כיצד: נראתה בעיר ביום, הרי זו משלחת. נראתה בשדה ביום אם ראתה שני בני אדם, ולא ברחה מפניהם הרי זו משלחת. ואם היתה שדה סמוכה לאגם, וראתה שני בני אדם ורדפה אחריהם הרי זו משלחת; לא רדפה אחריהם, אינה משלחת. ואם היתה באגם אפלו רדפה אחריהם אינה משלחת, אלא אם כן טרפה שניהם ואכלה אחד מהן. אבל אם אכלה שניהם באגם, אינה משלחת: מפני שזה הוא מקומה; ומפני הרעבון טרפה, לא מפני שהיא משלחת.

ח. בתים הבנויים במדברות ובארצות הנשמות הואיל והן מקום גדודי חיה, אם עלתה לגג ונטלה תינוק מעריסה הרי זו משלחת; ואם לא הגיעה למדה זו, אינה משלחת, שאלו בני אדם, הם שסכנו בעצמם ובאו למקום החיות.

ט. שאר מיני רמש הארץ ורמש העוף ששלחו והזיקו כגון שלוח נחשים ועקרבים, ואין צריך לומר צרעין ויתושין והדומה להן אין מתעניין עליהם, ולא מתריעין; אבל זועקין, בלא תרועה.

י. על הארבה ועל החסיל: אפלו לא נראה מהן אלא כנף אחד בכל ארץ ישראל, מתענין ומתריעין עליהן; ועל הגובאי, בכל שהוא. אבל החגב אין מתענין עליו, ולא מתריעין; אלא זועקין בלבד.

יא. על השדפון ועל הירקון: משיתחיל בתבואה; ואפלו לא התחיל אלא במקום קטן כמלוא פי תנור, גוזרין עליו תענית ומתריעין.

יב. על המפלת כיצד: הרי שרבתה בעיר מפלת כותלים בריאים, שאינן עומדים בצד הנהר הרי זו צרה, ומתענין ומתריעין עליה. וכן על הרעש ועל הרוחות שהן מפילין את הבנין והורגין, מתענין ומתריעין עליהן.

יג. על החליים כיצד: הרי שירד חלי אחד לאנשים הרבה באותה העיר, כגון אסכרה או חרחור וכיוצא בהן, והיו מתים באותו החלי הרי זו צרת צבור, וגוזרין לה תענית ומתריעין. וכן חכונ לח, הרי הוא כשחין פורח, ואם פשט ברב הצבור, מתענין ומתריעין עליו; אבל חכונ יבש, צועקים עליו בלבד.

יד. על המזונות כיצד: הרי שהוזלו דברים שלסחורה שרוב חיי אנשי אותה העיר מהן, כגון כלי פשתן בבבל ויין ושמן בארץ ישראל, ונתמעט המשא והמתן, עד שיצטרך התגר למכור שווה עשרה בששה ואחר כך ימצא לוקח הרי זו צרת צבור, ומתריעין עליה; וזועקין עליה, בשבת.

טו. על המטר כיצד: הרי שרבו עליהן גשמים עד שיצרו להן הרי אלו מתפללין עליהן, שאין לה צרה גדולה מזו שהבתים נופלין ונמצאו בתיהן קבריהן. ובארץ ישראל, אין מתפללין על רב הגשמים, מפני שהיא ארץ הרים, ובתיהם בנויים באבנים; ורב הגשמים טובה להן, ואין מתענין להעביר את הטובה.

טז. תבואה שצמחה ונמנע המטר, והתחילו צמחין ליבש הרי אלו מתענין וזועקין עד שירדו גשמים, או שייבשו הצמחים. וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו בארץ ישראל, שהוא זמן פריחת האילנות שם, ולא ירדו גשמים הרי אלו מתענין וזועקין עד שירדו גשמים הראויין לאילנות, או עד שיעבר זמנם.

יז. וכן אם הגיע זמן חג הסוכות, ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאות מהם הבורות והשיחין והמערות הרי אלו מתענין עד שירד גשם הראוי לבורות; ואם אין להם מים לשתות, מתענים על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשתות, ואפלו בימות החמה.

יח. פסקו הגשמים בין גשם לגשם ארבעים יום, בימות הגשמים הרי זו מכת בצרת, ומתענים וזועקים עד שירדו הגשמים, או עד שיעבר זמנם.